

EGYMÁST SEGÍTŐ MADARÁSZOK

- Mikor és hogyan jutottak el a madarászatiig? – kérdeztem a Hunyadvárosban élő Czinege Istvánt és feleségét októberben a Hírös Agóra-beli Díszmadár Kiállításon.

- Villanyszerelő a szakmám - válaszolt István. - 1971-ben a konzervgyárban kezdtem, majd 1976-tól a 2007-es nyugdíjazásomig a honvédségnél dolgoztam. A kisállatok szeretetét a szülői házból hoztam magammal. Édesapám méhészkedett, volt akváriumunk és más kedvenceink. Ennek ellenére Évike, a feleségem volt az, aki először hozott madarakat a házhoz. 1998-as nyugdíjazása idején már fiunk is, lányunk is kirepülőfélben volt. Úgy érezte, szüksége van egy olyan új tevékenységre, amivel örömmel és tartalmasan töltheti el az ily módon felszabadult időt. Ez engem is hallatlanul inspirált, s hamarosan egymáson túltéve foglalkoztunk a díszmadarakkal. Az ő első kedvence egy 12-13 cm-es díszpintyfajta, a világ tíz legszínesebb madara között számon tartott Gould Amandina volt. Engem is vonzanak a színek, és ha választani kellene, én is az élénk, tarka tollazatú Rozellát említeném, de szerencsére nagyon sok szebbnél szebb madarunk van igen sok fajtából. Amikor már húsz kalitka volt a házban (és jó pár akvárium), rájöttünk, hogy a házon kívül kell továbbterjeszkednünk. Kialakítottuk a madarak új helyét a melléképületben, ami addig asztalosműhelyként szolgált. Még a tetőterét is beépítettük a madarak számára. Itt egyelőre csak egy pár Nemes papagáj van, később még két pár Jakó papagáj kerül föl. Előttük a tetőtérben pedig a Gould Amandinák, a sirálykák, zebrapintyek, fűpapagájok helye van. 2000-re már az udvaron is voltak röpdesorok. Itt most is két szinten található a Jákók, Rozellák, Pyrrhurák, Királyok, Skarlátszárnyúak, Vörössapkások, Nagy Sándorpapagájok, Pennantok, Fenyő- és Hegyi papagájok, de Rózsás kakadu, Nemes papagáj is van.

Már három év alatt komoly állományunk lett, ami annak is köszönhető, hogy 1998-ban beléptünk a helyi díszmadártenyésztők körébe, ahol sokan megosztották velünk a tapasztalataikat. 2009 óta már az elnöke vagyok ennek a 22 tenyésztőt magába foglaló „H-11 Kecskeméti Díszmadártenyésztő Egyesületnek”. Minden hónap első szombatján jövünk össze a Hírös Agórában. Átbeszéljük az elmúlt hetek tenyésztési megfigyeléseit. Minden ősszel tartunk díszmadár-bemutatót is. A legutóbbi alkalmon mintegy 850 látogató vett részt, főleg óvodások, iskolások, családok. Természetesen az ország más madárkiállításaira is eljutunk. Ebben kölcsönösen tudjuk segíteni egymást az autók jobb kihasználásával, kalittal és hasonló dolgokkal.

- Mekkora most a madárállományuk?

- Nagy arányban ausztrál származású madaraink vannak: 60 nagypapagáj és 40 kispapagáj, de volt már ennek másfélszerese is. Nagyrésztük a kinti röpdékben található, ahol a második, nagyobb sor csak később épült meg, mert ez már jól átgondolt, komoly befektetést igényelt. A fogságban tartott madarak már nem a természet részei. Az ember gondoskodása nélkül elpusztulnának. Nem tudnak táplálékot szerezni, és az önvédelmet sem sajátították el. Idén például karvaly is támadta meg a ketreceket. A repülés funkciója sem az már, mint a szabadon élő társaiké, mégis van egy határ, amit egy madárnak repülnie kell, mert enélkül, kis helyen tartva csak visszafejlődnek. Kevesebbet ennének, nem mozognának eleget, nem vagy nem úgy szaporodnának. A repülési szükségletük figyelembevételével épültek meg az udvari röpdék, ahol ezt a szempontot ötvözni kellett a jó helykihasználással. Büszke vagyok arra, hogy mind az engedélyt kiadó szakhatóság, mind pedig a későbbi látogatók igen jó véleménnyel voltak a röpdesorról.

- Egy Jákó ára 160 000 Ft körül mozog. Nem csoda, ha sokan csak a nyereséget látják a madarászatban. Mennyire jellemző ez magukra a tenyésztőkre?

- Természetes törekvés, hogy a madarak lehetőleg tartsák el magukat, hiszen mi is évente több mint 300 000 Ft-ot költünk madáreleségre. Erre jönnek rá az egyéb kiadások, mint a helyek kialakítása, a fűtés, a párásítás, a gyógyászati költségek (én pl. minden új beszerzésű madarat lekezelek kórokozók ellen). Mégis az a tapasztalat, hogy akit elsősorban a pénzszerzés vezérel, csak ideig-óráig marad meg ennél, mert ha nem törődik kellően a madarakkal, sajnálja beletenni azt a napi 6-8 munkaórát, amit ez odafigyelésben, gondozásban megkíván, azon sokat lehet bukni. A jó madarász elsődleges szempontja az, hogy az állatai mit igényelnek, és az a lehető legjobban hasonlítson a madár természetes környezetére. Tenyésztésben például mi is változatosabbá tesszük az étrendet. Kapnak bogarat, csírázó magvakat, növeljük a hőmérsékletet. Az évek alatt rájöttem arra is, hogy érdemes rönkodút alkalmazni. Jobb a szellőzése, és a tojók is nyugodtabbak benne. Nem lépek be feleslegesen a madaraimhoz, mert tudom, hogy ez őket zavarja. Időbe telik, míg utána megnyugszanak. Évek óta monitoron figyelek 11 odút, illetve költőpárt, így észlelem, ha valahol probléma van a kelésben vagy a fiókák nevelésében, és például kézzel neveléssel be tudok avatkozni.

- Nehéz tanítani a madarakat?

- Nem, mert alapjában véve érdeklődő, kíváncsi természetűek. Egy Afrikai szürkepapagáj hetven évig is élhet, kikelése után 80 napig van inkubátorban, de 110 naposan már visszamondja, amit gyakran ismételték előtte: pl. „Helló! Szia! Hogy vagy!”. Tehát 30 nap elég neki arra, hogy pár szót megtanuljon. Ez azután tetszés szerint továbbfejleszhető kinek-kinek az igénye és ízlése szerint. A tanítás azt jelenti, hogy minden etetéskor, azaz naponta 6-7-szer beszélni kell előtte. Egy papagáj (elsősorban a Jákó és utána jönnek a többiek, a Kakaduk, Arák, Amazonok stb.) több száz szót is képes megtanulni. A tenyésztő eredményességét persze nem ez mutatja meg, hiszen a beszédtanítás már az új gazda dolga, hanem a madarak jó kondíciója és a szaporulat nagysága.

- Megérzi a madár a személyes gondoskodást?

- Mint sok állat, a madár is maga választja ki a gazdáját, akihez élete végéig ragaszkodik. A Jákó pl. kifejezetten egygazdás madár. Volt olyan, hogy egy kislány hazavitt innen egy madarat, és otthon derült ki, hogy a madár nem is őt, hanem az anyukáját választotta. Amikor az nem tartózkodott otthon, képes volt összecsípkedni magát. Mivel a tenyésztő nem azonos a hobbiállattartóval, azaz nem (csak) magának neveli őket, fontos, hogy ne is alakítson ki velük túl szoros személyes kapcsolatot. Van olyan leendő gazda, aki például úgy szeretné elvinni a madarát, hogy még egy két hétig Ő etethesse a teljes önállóvá válásig, hogy ezzel is jobban magához szoktassa. (Ilyenkor már eszik a madár önállóan, de még igényelheti a nevelőtápot). Én a kézzel nevelteket sem kötöm magamhoz. Ezt úgy próbálom elérni, hogy csak etetem, és külön nem dédelgetem. A tartósan nálam lévő madarakat is igyekszem érzelmileg nem túl közel engedni magamhoz, mert idővel a költőpárokat is cserélni kell, és kölcsönösen nehéz lenne egymástól elválnunk.

- Milyen más állatpszichológiai felismeréseket kell még figyelembe venniük?

- Főleg a nagy madarakra jellemző, hogy egy életre választanak párt. Soha nem az vitt előre, ha én raktam egybe egy minden szempontból összeillő párt, hanem az, ha megfigyeltem őket, és észlelni tudtam, hogy ők kit választottak. Sikerült elérnem, hogy nálam a Gould

Amandinákat is amandinák, azaz a szüleik nevelték, ami nem minden Gould költőpárnál működik.

Néha előfordulhat bármelyik madárnál, hogy nem törődik a fiókájával, vagy csak az egyiket eteti. Ilyenkor ki kell venni, és inkubátorban tartva fecskendővel táplálással felnevelni, de erre sem alkalmas minden madár. Ezt, amennyire lehet, meg kell előzni, mert a kézzel nevelt madarak általában nem lesznek jó szülők, mert születésükkor az ember látványa vésődik az agyukba. Nem látják maguk körül a jó szülőmadár mintát.

Azt is tudni kell, hogy a stressz a legfőbb ellenségük. Ezért nem fogjuk meg őket – főleg pici madarak esetében – kézzel szorosán átkulcsolva, mert képesek pár másodperc alatt infarktust kapni. A kézhez szoktatás soha nem a megmarkolást, kézbezárást jelenti, hanem azt, hogy a madár kézre ül, kézből eszik. Ahogy említettem is, minél kevesebb zavaró hatással, minél optimálisabb körülmények között kell őket tartani. Én ezért nem viszek például költőpárt soha kiállításra. Az is nyilvánvaló, hogy ha a madár a tollazatát tépi, akkor valami nem tetszik neki. Ilyenkor a tenyésztő valamit változtat, pl. másik párt ad mellé. Hosszú évek tapasztalata mondatja velem, hogy még a saját fajtáján belül sincs két egyforma madár. Mindegyiknek saját „személyisége”, szokásai, viselkedése, reagálása van.

Az a mód, ahogyan a saját madarainkhoz viszonyulunk, kivetítődik a környezetünkben élő vadmadarakra is. El sem tudnám sorolni, hányféle vadmadár költött már a kertünkben: ökörszem, feketeherceg, őszapó, cinege, vörösbegy, zöldike, de gyakran megfordul a kertünkben harkály, és baglyot is láttunk már.

***

A Czinege-házaspár közelében lakó Görög Vincét szintén a madarakkal való foglalkozásról kérdeztük:

- Gyermekkoromtól kezdve voltak madaraim - válaszolt Görög Vince madarász. - Galambászoktam Kunszálláson, később hullámos papagájaim, egzótáim, pintyfélék, kanárijaim lettek. Idestova ötven éve foglalkozom díszmadarakkal. Ma már nyugdíjas vagyok, de sokáig nehéz volt megoldani a madártartást, mert ez egész napos elfoglaltságot jelent. A költő és fiókákat tápláló madarakat például már reggel 6 óra előtt etetni kell főtt tojással vagy más fehérjeforrással, s utána még jó párszor a nap folyamán. Asztalos voltam a házgyárnál, és a hatórás műszak előtt én már túl voltam a reggeli madáretetésen. Hazaérve, délután kettő óra után folytattam. Szerencsére fiam is, lányom is szívesen vett részt ezekben a teendőben. Főleg a lányom volt az, akire ha többnapos kiállításon voltam, az egész itthoni madárállományt rábízhattam. Czinege Istvánéknál is hasonlóképpen volt. A lányáék most költöznek ki Helvéciára kertés házba, s már megmondták, milyen díszmadarakat szeretnének ott tartani. A madarak szeretete akaratlanul is áthagyományozódik. Ha mást nem, másképp tekintenek azok a gyerekek az állatokra, mint akiknél sohasem volt otthon.

- Milyen tanácsokkal szolgál a kezdők számára?

- A pintyek, kanárik számukra meleg szívvel ajánlhatók, mert igen mutatósak, és némelyek nagyon szépen énekelnek. A kanári például párzasi időszakban akár egész nap is fütyül. Nagyon meg tudják kedveltetni magukat. Amikor kisgyermeknek vásárolunk, meg kell tanítani arra, hogy egy madár sem szereti, ha megfogják. Még a kézhez szoktatott madárkának is legfeljebb a feje, háta simogatható. Mindezek mellett a szaporodás adja a madarász legfőbb örömét. Ezen mérhető le a madarász munkája. Az, hogy mennyire honosodott meg, mennyire

érzi jól magát nála az adott madárpár. A Nagy Sándorpapagájok negyven évig is élnek, és hozzávetőleg húszéves korukig szaporodnak. Az idők folyamán nekem is szép állományom lett. 13 papagáj és 70-80 kistestű madár található az udvaron és melléképületben.

- **Sokat gondolkodtam, mitől nem fagy oda a lába a kismadárnak mínusz 15 fokban?**

- Megfigyelhető a vadmadaraknál, hogy nagy hidegben soha nem ülnek vékony ágra, legfeljebb az ág tövéhez, mert ha gyűrűként fonják át hajszálvékony ujjakkal az ágot, akkor azok menthetetlenül odafagynak. A vastag ág előnye, hogy erre ülve minden ujját be tudja takarni a tollzatával. A díszmadarak egy része nálam is kint van télen a mínuszokban, legfeljebb körbevonja az ember fóliával a ketrecet, vagy betereli őket a röpdén belül kialakított madárházba. Egyébként nincsen madarász, aki téli időben ne etetné a vadmadarakat is.

- **Mit kell szem előtt tartani a díszmadarak táplálásánál?**

- Nagyon fontos, hogy megbízható, jó helyről vásároljunk magot, mert a nem jól válogatott, összeállított eleség a madár pusztulását okozhatja. Mi Ceglédbercelre járunk át érte már hosszú ideje. Sok más közt fénymag, muhar, szeklice, kender, háromféle köles, csíkos napraforgó, kevés fekete napraforgó, zab, árpa lehet a madarak elesége, de zöldet is kell nekik adni, mert ebben található meg a számukra szükséges vitamin. Almaecetet is használok 1%-os arányban a vizükhöz, hogy jobban tudják hasznosítani a folyadékot nyáron vagy tenyészidőben. Ami a zöldet illeti, egyre nehezebb beszerezni, mert a legalkalmasabb erre a kertekben található tyúkhúr és a salátalevél, de nagyon oda kell figyelni, hogy ne érje őket permetszer. Én például a KTE-pályára is kijárok gyöngé zöldért, mert tudom, hogy ott nem érte vegyszer. Fontos, hogy a zöldet véletlenül se adjuk a madárnak vizesen! Felhasználás előtt, ha kell, órákig szárítom. István ebben is nagyon ügyes: én egyedül a kismadarak kézzel etetését nem vállalom, mert ezt éjszaka is meg kell tenni kétóránként.

- **Megéri ennyi energiát fektetni a madarakba?**

- Csodálatosan szép a látványuk. Van egy kisszékem a melléképületben lévő fűtött madárházban. Csöndben lehúzódok melléjük a sarokba, és figyelem őket. Apró gallyakat teszek be, és ők hordják, építik a fészket. Kijönnek, bemennek az odúba. Néha verekszenek, elzavarják egymást. A vágott torkú pinty például nehezen él meg kolóniában. Órákig el lehet nézni őket. Nincs is más, ami ennyire megnyugtat, kikapcsol.

(Kada Erika interjúja; Megjelent a Hunyadvárosi Hírmondó 2017/18. száma 21. oldalán)